

VLAAMSE
MEESTERS
2018-2020

Flanders
State of the Art

SINT-BAAFS LAM GODS

JANUARI 2020

De terugkeer
van het lam

8 OKTOBER 2020

Opening Lam Gods
Sint-Baafs

www.sintbaafskathedraal.be

LAM GODS SINT-BAAFS 2020

Perstekst kort

JANUARI 2020 De terugkeer van het lam

Als prelude op de opening van het nieuwe bezoekerscentrum in de Sint-Baafskathedraal kan je er van januari 2020 tot juni 2020 reeds terecht om het gerestaureerde centrale paneel met het lam te bewonderen. De terugkeer van het lam wordt gekoppeld aan een expo met werken van kunstenaars Kris Martin, Lies Caeyers en Sophie Kuijken. De expo bevindt zich zowel binnen als buiten de muren van de kathedraal en is geïnspireerd op de vorm, techniek en inhoud van het Lam Gods.

8 OKTOBER 2020 Opening Lam Gods Sint-Baafs

Op 8 oktober 2020 opent in de Sint-Baafskathedraal, de thuis van het Lam Gods, een gloednieuw bezoekerscentrum waar de gerestaureerde panelen van het altaarstuk en verschillende andere authentieke kunstschaten in al hun pracht en praal te bewonderen zullen zijn. Met behulp van augmented reality zal je diep in het verleden kunnen reizen en de bewogen geschiedenis van het Lam Gods en de Gentse kathedraal kunnen beleven alsof je er zelf bij was.

In een tour van dertig minuten of een uur neemt een virtuele verteller je mee op sleeptouw. Je ziet er de verschillende bouwfases van de kathedraal, je loopt rond in het atelier van van Eyck, komt alles te weten over de iconografie van het Lam Gods en je krijgt de hoogtepunten van de bewogen geschiedenis van het altaarstuk te zien.

Als hoogtepunt van de tour wordt de bezoeker naar de kooromgang geleid waar het echte Lam Gods met gerestaureerde panelen te zien zal zijn.

De tour is beschikbaar in 9 verschillende talen. Op basis van je eigen kennis over het Lam Gods en de kathedraal kan je kiezen voor de 'standard' of 'master of detail' tour. Voor kinderen en gezinnen is er een aangepaste family tour voorzien.

LAM GODS SINT-BAAFS 2020

Uitgebreid dossier

De Sint-Baafskathedraal door de eeuwen heen

Transmarus, bisschop van Doornik en Noyon zou op deze plaats in 942 een kerkje gewijd hebben aan de heilige Johannes de Doper. Van de hierop volgende Romaanse kerk, die dateert van het midden van de 12^e eeuw, vinden bezoekers nog sporen terug in de rijk met fresco's versierde crypte.

Gent, in de middeleeuwen een rijke en machtige West-Europese stad, kon het zich steeds veroorloven om grotere en rijkere kerken te bouwen. Zo werd de Sint-Janskerk in de loop van de vijftiende en zestiende eeuw omgebouwd in de gotische stijl. Ongeveer in het midden van de zestiende eeuw had het gebouw uiterlijk de vorm die het nu nog heeft. Maar er waren andere veranderingen op til. Na de Gentse opstand van 1539 werd onder meer de eeuwenoude Sint-Baafsabdij opgeheven. De abt en de monniken van deze abdij werden gesecculariseerd en kregen de titel van kanunnik. Hun kapittel ging over naar de Sint-Janskerk, die Sint-Bavo als nieuwe patroonheilige kreeg. In 1559 werd het bisdom Gent opgericht en werd de kerk een kathedraal. Onder de lange rij van herders van het bisdom Gent moet zeker de figuur van de zevende bisschop, Antonius Triest, vermeld worden. Het rijke, barokke interieur van de kathedraal zoals we die nu nog zien, draagt zijn krachtige stempel.

Het Lam Gods

De Aanbidding van het Lam Gods werd in 1432 geschilderd door Hubert en Jan van Eyck voor de Sint-Baafskathedraal in Gent. Het was een opdracht van Joos Vijd en Elisabeth Borluut, van wie de portretten op de keerzijde van de luiken prijken. Het centrale thema behelst de verlossing van de mensheid door het kruisoffer van Christus. Dit onderwerp is eerder visionair dan louter verhalend weergegeven. Het werk is geschilderd op panelen uit eikenhout; de verf bestaat uit minerale kleurstoffen met olie als bindmiddel.

“Een allermooist, hoogst belangrijk schilderij”

Dat schreef Albrecht Dürer in 1521 na zijn bezoek aan het Lam Gods in de Sint-Baafskathedraal. In de voetsporen van deze vroege cultuurtoerist volgden tot op vandaag miljoenen bezoekers die het Lam Gods komen bewonderen, elk vanuit hun eigen tijd en achtergrond. In 2018 rondde de Sint-Baafskathedraal voor het eerst de kaap van 1 miljoen bezoekers.

Eind 2019 wordt de tweede fase van de restauratiecampagne van het Lam Gods – de behandeling van het paneel de Aanbidding van het Mystieke Lam en zijn zijpanelen – afgerond voor het Van Eyckjaar 2020. In januari 2020 keert het Lam terug naar de Sint-Baafskathedraal. De terugkeer van het lam wordt gekoppeld aan een expo met werken van kunstenaars Kris Martin, Lies Caeyers en Sophie Kuijken. De expo bevindt zich zowel binnen als buiten de muren van de kathedraal en is geïnspireerd op de vorm, techniek en inhoud van het Lam Gods.

VORM Kris Martin- Altar

In 2014 vervaardigde Kris Martin een metalen frame dat exact de vorm van de lijsten van het veelluik De Aanbidding van het Lam Gods(1432) van de gebroeders Van Eyck nabootst. Altar is een leeg frame dat de bezoeker uitnodigt om door het 'raam' een blik te werpen op het landschap. De kadrage verandert naarmate je dichtbij of veraf staat. Het creëert een soort van tableau vivant.

Het werk was eerder ook te zien in Londen, Rome en New York en in 2020 dus voor het eerst in Gent. Altar zal worden opgesteld op het Sint-Baafsplein, tussen het Belfort en de Sint-Baafskathedraal. Het betreft hier een ander exemplaar dan het werk dat op het strand van Oostende te zien is.

TECHNIEK & MATERIALEN Lies Caeyers & Sophie Kuijken- 'Als ich can'

De opzet van het tweede luik is om zowel de schildertechnische nalatenschap van de gebroeders van Eyck alsook de boeiende meester/leerling verhouding in de verf te zetten. Daarom wordt geopteerd voor een duo tentoonstelling.

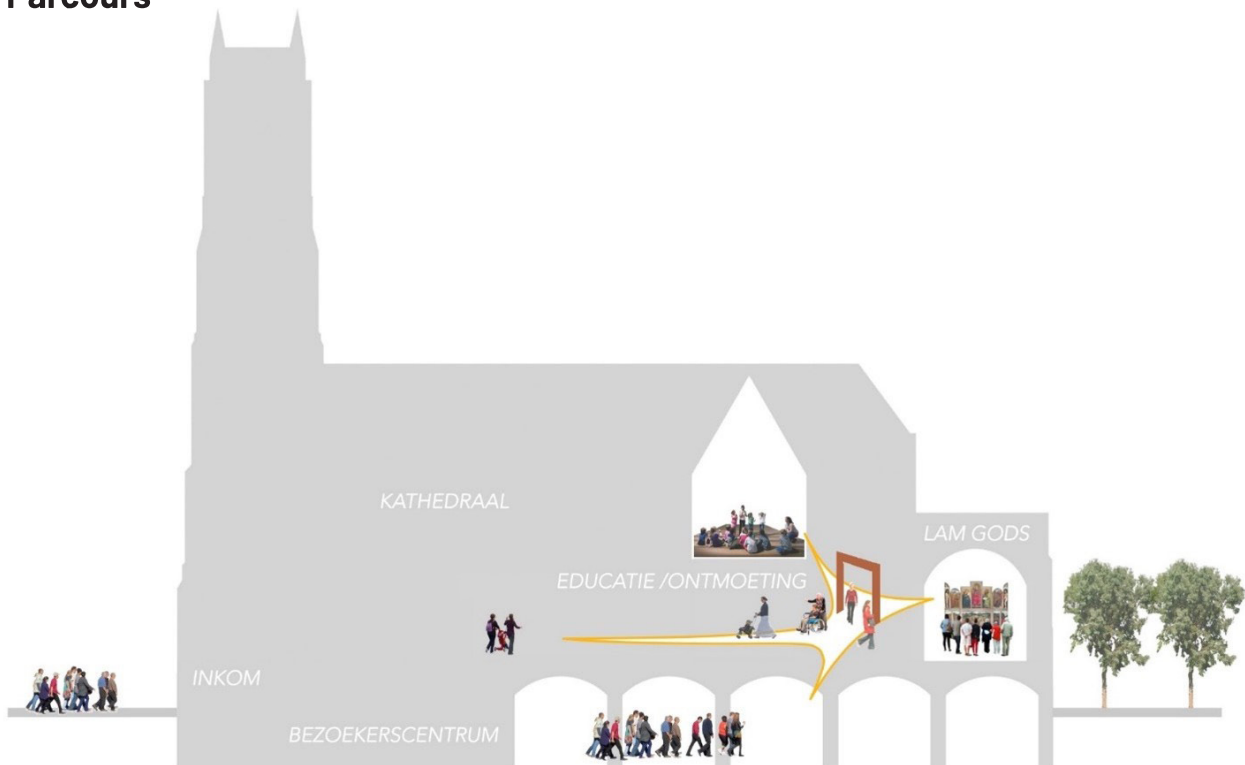
De resultaten van het meester-leerling traject van kunstenaar Lies Caeyers (°1982, woont en werkt in Gent) en meester-schilder Sophie Kuijken worden tentoongesteld. Minister Sven Gatz lanceerde in mei 2018 een nieuwe subsidie waarmee hij het doorgeven van vakmanschap wil ondersteunen. Vakmanschap wordt daarbij gezien als een vorm van immaterieel cultureel erfgoed dat in de hoofden en handen van mensen zit: kennis en vaardigheden met wortels in traditie. De subsidie richt zich op vakmensen die iemand een aantal maanden in de leer willen nemen om hem of haar de knepen van het vak te leren. In december 2018 ontvingen 27 meester-leerling-trajecten een beurs voor het doorgeven van vakmanschap, waaronder Lies Caeyers en Sophie Kuijken voor het traject 'Als ich can, een overlevering van traditionele olieverftechnieken in functie van het vinden van een nieuwe toepassing.'

De werktitel van dit traject is een verwijzing naar van Eycks bekende opschrift 'als ich can', Middelnederlands voor 'als ik kan' (= naar mijn beste kunnen).

INHOUD

Een educatief luik in de zijkapel aan de Villakapel rond de boodschap van het Lam Gods en in het bijzonder het centrale paneel met het gerestaureerde Lam. Dat Lam kijkt ons vandaag indringend aan. Ligt daar de sleutel voor ons, laatmoderne mensen van de 21ste eeuw, om via dit meesterwerk en doorheen de bijzondere esthetische ervaring, voeling te krijgen met wat Van Eyck op meesterlijke wijze verbeeldde? Welk appèl kan er voor de hedendaagse mens uitgaan van dit meesterwerk?

Parcours

In de crypte van de kathedraal zullen bezoekers met behulp van een augmented reality toestel (bril of tablet) diep in het verleden kunnen reizen en de bewogen geschiedenis van het Lam Gods en de Gentse kathedraal kunnen beleven alsof ze er zelf bij waren. Zowel het meesterwerk als het imposante gebouw zullen in volle glorie tot leven komen.

'Standard' tour (30 of 60 min): Je hebt wel al eens gehoord van het Lam Gods en de gebroeders van Eyck doen ook wel een belletje rinkelen, maar veel verder reikt je kennis niet? Dan raden we de 'standard' tour aan.

'Master of detail' tour (30 of 60 min): Je bent vertrouwd met het meesterwerk van de gebroeders van Eyck. Je weet dat het Lam Gods bestaat uit twintig panelen en dat de Sint-Baafskathedraal tot in de 16^e eeuw de Sint-Janskerk werd genoemd? Dan ga je ongetwijfeld voor de 'Master of detail' tour.

'Family' tour (30 min): Voor kinderen en hun ouders. We brengen het verhaal van het Lam Gods en de Sint-Baafskathedraal zo laagdrempelig mogelijk en met extra Augmented Reality toevoegingen: Zie jij de dief van het paneel van de rechtvaardige rechters lopen?

Dankzij een nieuwbouwvolume met lift wordt de volledige kathedraal toegankelijk gemaakt voor personen met een handicap. Dit nieuwbouwvolume brengt je van de crypte naar de hoger gelegen kooromgang.

Het parcours culmineert in een bezoek aan het enige echte Lam Gods dat in de Sacramentskapel kan bewonderd worden.

Hoogtepunten van het nieuwe bezoekerscentrum

Verwelkoming door Bisschop Triest (Scène in Augmented Reality)

Geen bisschop die –letterlijk– meer zijn stempel op de Sint-Baafskathedraal heeft gedrukt dan bisschop Antoon Triest. Vanaf 1621 oefende hij hier 36 jaar lang het bisschopsambt uit.

Bij zijn aankomst waren de gevolgen van de plunderingen van de Beeldenstormen van 1566 en 1578 nog voelbaar. Triest maakte er zijn persoonlijke missie van de kathedraal verder in te richten volgens de nieuwe tijdsgeest met barokke kunstwerken van het hoogste niveau. Zo bijvoorbeeld het altaarstuk De bekering van Bavo van Pieter Paul Rubens. Na zijn dood liet hij zijn persoonlijk fortuin na zodat dit werk voortgezet kon worden. En vanaf 26 juni 2020 verwelkomt de virtuele versie van bisschop Triest de bezoekers in de crypte.

Topstuk: Bekering van de heilige Bavo (Peter Paul Rubens)

Dit monumentale altaarstuk, dat oorspronkelijk was gepland voor het hoofdaltaar van de Sint-Baafskathedraal, heeft een bijzondere artistieke waarde. In zijn compositie suggereert Rubens tegelijk de spirituele afstand die ontstond tussen de bekeerde Sint-Bavo en de wereld.

Topstuk: Evangelarium

Het Evangelarium van rond 800 is het oudste document in de Sint-Baafskathedraal. Het bevat de vier evangelies, over het leven en de boodschap van Jezus Christus.

Gent anno 1430 (Scène in Augmented Reality)

We bevinden ons hier rond 1430, midden in de grote gotische verbouwingen. Het nieuwe hoogkoor stond er al, zoals je kunt zien, maar aan de bouw van de kapellen was men nog volop bezig. En hieraan droegen de welgestelde en machtige burgers graag hun steentje bij. Zo ook het echtpaar Vyd - Borluut. Heer Vyd en zijn vrouw bleven kinderloos en beslisten om een fortuin te investeren in de oprichting en decoratie van een kapel aan de zuidkant van het koor: de Vyd-kapel. Voor het pronkstuk van de kapel gaven ze Hubert van Eyck de opdracht een nieuw altaarstuk te schilderen. Dit werd - je raadt het al - De aanbidding van het Lam Gods.

In het atelier van van Eyck (Scène in Augmented Reality)

Je loopt rond in het atelier van van Eyck waar je de leerjongens met wrijfstenen en vijzels de kleurstoffen voor de olieverf ziet klaarmaken. Jan van Eyck zelf is bezig met de laatste details van het portret van Heer Vyd, die aan het poseren is. Ook de echtgenote van Vyd, Elisabeth Borluut, en de toenmalige pastoor van de Sint-Janskerk, Johannes Van Impe, zijn aanwezig. Het is de pastoor die geholpen heeft bij het opstellen van het theologisch programma van het altaarstuk.

Iconografie van het Lam Gods (Scène in Augmented Reality)

Het altaarstuk heeft iets van een geheime doos waarin de schatten geduldig liggen te wachten op ontcijferaars. Opengeklapt vertoont het kunstwerk een geïdealiseerd veld vol figuren: heiligen, martelaren, geestelijken, kluizenaars, 'Rechtvaardige Rechters', ridders van Christus en een engelenkoor. Alle figuren zijn op weg om eer te bewijzen aan de centrale figuur, een lam dat op een offeraltaar staat.

Elke figuur is uniek en vertoont de details van een portret. Het geheime wapen dat dergelijke detaillering mogelijk maakte, was olieverf. Het Gentse altaarstuk was het eerste grote olieverfschilderij dat internationale vermaardheid verwierf.

Je krijgt er onder meer een antwoord op de vraag wat er zo bijzonder is aan het Lam, waarom al die mensen het komen aanbidden en waarom het eerste mensenvaar Adam en Eva hier afgebeeld staat. En je kan zelf inzoomen op de meest merkwaardige details die op het Lam Gods te zien zijn.

De lichtschilderingen op deze edelstenen weerspiegelen de lichtinval van de Vyd-kapel. In de blauwe saffier kun je zelfs het volledige gotische glasraam van de kapel weerspiegeld zien.

De geschiedenis van het Lam Gods (Scènes in Augmented Reality)

Eigenlijk is het bijna een wonder dat het Lam Gods er nog is. Door de eeuwen heen overleefde het onder andere de Beeldenstorm, een verhuizing naar Parijs na de Franse Revolutie en in Berlijn werd het in de negentiende eeuw doormidden gezaagd. Na de Eerste Wereldoorlog werd het paneel van de Rechtvaardige Rechters gestolen; we zoeken het nog steeds. En tijdens de Tweede Wereldoorlog werd het Lam Gods net niet opgeblazen in de zoutmijn van Altaussee.

De feestelijke aankomst van het Lam Gods voor de Sint-Baafskathedraal na de Tweede wereldoorlog
30 oktober 1945.

De restauratiecampagne van het Lam Gods (Scène in Augmented Reality)

In september 2012 startte de restauratiecampagne van het Lam Gods. Deze werken gebeuren in samenwerking en met financiële ondersteuning van de Vlaamse overheid en financiële ondersteuning van de stichting Baillet-Latour. De restauratie van het werk gebeurt door het Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium. Oude retouches en overschilderingen worden behandeld en waar nodig nieuwe retouches uitgevoerd. Tevens wordt een nieuwe vernislaag aangebracht. De restauratie wordt uitgevoerd in een beglaasd atelier in het Museum voor Schone Kunsten Gent (MSK).

De huidige fase van de campagne – de behandeling van het paneel de Aanbidding van het Mystieke Lam en zijn zijpanelen – wordt afgerond voor het Van Eyckjaar 2020. Na het verwijderen van alle overschilderingen worden de schilderijen nog geretoucheerd en krijgen ze een nieuw vernis.

Eind 2016 werden de gerestaureerde panelen en lijsten van de buitenluiken reeds bejubeld bij hun terugkeer naar de Sint-Baafskathedraal. Na het Van Eyckjaar 2020 wordt het bovenregister van het open altaarstuk onder handen genomen: het sluitstuk van een ongekend spectaculaire restauratiecampagne.

Het meest opvallende resultaat tot dusver is ongetwijfeld het lam zelf. Het welbekende Lam – een onbewogen en eerder neutrale figuur, met een breed voorhoofd en grote oren – maakte opnieuw plaats voor Van Eycks origineel. Dat middeleeuwse Lam fascineert door zijn uitgesproken snuit en grote, frontale ogen waarmee het de toeschouwer intens betreft bij het ultieme offertafereel.

Topstuk: het Lam Gods in de Sacramentskapel

Bezoekers betreden de kapel via de deuren van de oorspronkelijke kapelafsluiting. Voor hen bevindt zich een ruime beglaasde sas.

Via de sas en een glazen scheidingswand over de volledige hoogte, betreedt de bezoeker het meest oostelijke deel van de kapel. In dit volledig afgesloten deel staat de vitrine met het Lam Gods. Deze is zo opgesteld dat iedereen de voorzijde en de achterzijde van het werk kan bewonderen.

Praktische info

Adres

Lam Gods Sint-Baafs
Sint-Baafskathedraal
Sint-Baafsplein
9000 Gent

Tarieven

Bezoek met Augmented Reality toestel	12 EURO
<i>(Beschikbaar in Nederlands, Engels, Frans, Duits, Spaans, Italiaans, Portugees, Russisch, Japans)</i>	
Lam Gods only	8 EURO
0-6 jaar	Gratis (zonder bril)
-12 jaar	6 EURO
Scholen Lager/ Middelbaar/ Hoger	6/7/10 EURO

Openingsuren en sluitingsdagen

Maandag	10- 17 u
Dinsdag	10- 17 u
Woensdag	10- 17 u
Donderdag	10- 17 u
Vrijdag	10- 17 u
Zaterdag	10-17 u
Zondag (en feestdagen)	13- 17 u

Kassa sluit om 16 u (tour van 60 min) en 16 u 30 (30 min)
Elke dag van het jaar geopend, behalve op 1 januari.

Meer info

www.sintbaafskathedraal.be

Perscontact

Sint-baafskathedraal@kerknet.be

Bron: Sint-Baafskathedraal Gent,
www.lukasweb.be - Art in Flanders,
foto Hugo Maertens, Dominique Provost en KIK-IRPA

